

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 8 Sayı: 41 Volume: 8 Issue: 41

Aralık 2015 December 2015

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

ANADOLU GERÇEĞİNE TOPLUMSAL GERÇEKÇİ BİR BAKIŞ: BARAK MUSLU MEZARLIĞI A SOCIAL REALISTIC VIEW OF TURKEY FACT: BARAK MUSLU CEMETRY

Halil ADIYAMAN*

Öz

Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatında toplumsal gerçekçilikten hareketle şiirlerini yazan Attilâ İlhan'ın Barak Muslu Mezarlığı şiirinin Türk şiirindeki yeri muhteva ve şekil olarak incelenmiştir. Şair, yaşadığı Anadolu coğrafyasının savaşa bakışını ve geçmişte yaşadığı acıları manzum hikâye olarak ele alır. Savaşlar neticesinde gelen ölümler ile basit ölümler karşılaştırılır. Barak Muslu Mezarlığı, sıradan insanların mezarları ile doludur. Fakat ölenlerden sonra gelenler atalarının mezarlarını ziyaret edebilirler. Savaşta ölenlerin mezarları dahi yoktur. Şekil bakımından Türk şiirine yenilikler getiren şair, kendisinden sonra gelecek birçok şaire öncülük yapar. İmla ve noktalamayı reddeden yeni bir bakış açısına karşın ele aldığı konu ile kültürel değerleri kenara bırakmaz. Şair, Anlatıcı-Kahramanın dünyası ile kendi arasında özdeşlik kurar. İmge dünyası açısından geniş bir kullanıma sahip olan şair, imgelerden de yararlanır. Kendine has bir üslup kullanan şair hem hitabet hem de yakarış üslubunu seçer. Mısra başı tekrarlar ve mısra içi tekrarlar şiire ahenk katar. Kelime içi ses benzerlikleri de ahenği artıran unsurlardır. Halk diline yakın bir anlatım kullanır.

Anahtar Kelimeler: Barak Muslu Mezarlığı, Attilâ İlhan, Savaş, Mezar ve Ölüm.

Abstract

The poem, Barak Muslu Mezarlığı, by Atilla İlhan, who wrote his poems from the point of social realism in the republican era Turkish literature, was studied in terms of content and form. The poet deals with the recognition of war of Anatolian geography, where he lived, and its sufferings experienced in the past in the story of verse form. Deaths caused by the war and ordinary deaths are compared. Barak Muslu cemetery is filled with the graves of ordinary people. However, those who were buried there later can visit the graves of their ancestors. Those who died in the war even have no graves. Bringing innovation to the Turkish poetry in terms of form, the poet pioneers many poets coming after him. Although the subject dealt with cultural values with a new perspective that refuses to spelling and punctuation are not left aside. The poet assimilates narrator- hero realms of world with his own world of thoughts. The poet who has large use of image makes use of symbols as well. Poet uses a unique style and oratory style and also choose the plea. Per verse repeats and repeats intra-verse add harmony to poetry. The harmony within the sound similarities also increases the whole harmony of the poem. He uses a style of expression very close colloquial language.

Keywords: Barak Muslu Cemetery, Atilla İlhan, War, Graves and Death.

Giriş

Bir kültürü geleneklerinden ayırmak mümkün değildir. Çünkü geçmiş o kültürün tüm unsurları ile beraber yaşar. Yaşanmışlıklar yaşanacaklara kaynaklık eder. Dış dünyayı anlamlandırmaya çalışan insanoğlu bildiği dünyadan hareketle bilmediği dünyayı açıklamaya ve anlamlandırmaya çalışır. Edebiyat dünyasında ise gelenek ile modernizm birlikte yer alır. Bazen şekil bazen de muhteva geçmişin izlerini taşır. Türk edebiyatında geleneksel şekil tam anlamıyla Garip çizgisiyle farklılaştırılırken öncesinde Toplumsal Gerçekçiler tarafından şekil değişiklikleri denemeleri başlar.

"Nazım Hikmet'in 835 *Satır*'ının 1929'da yayınlanmasından sonra ortaya çıkan bu şiir akımı farklı boyutlarda 1980'lere kadar gelmiştir. Nazım Hikmet'in öncü olduğu bu şiir akımında önce Hasan İzzettin Dinamo, Ercüment Behzat Lav, İlhami Bekir; daha sonra A. Kadir, Rıfat Ilgaz, Ömer Faruk Toprak, Mehmed Kemal, Enver Gökçe, Niyazi Akıncıoğlu; Türk şiir çizgisini hem biçim hem de muhteva bakımından değiştirmişlerdir. Attilâ İlhan, Arif Damar, Ahmet Arif, Şükran Kurdakul, Hasan Hüseyin gibi şairler de bu şiir çizgisini geliştirmişlerdir" (Çelik, 2010b: 79).

Toplumsal Gerçekçi döneminin başlangıcından itibaren eserler veren İlhan, bu dönemin unsurlarını taşıyan bir sanatkar olarak edebiyat dünyasında yer alır. Mavi grubu olarak adlandırılan edebiyat topluluğu içerisinde faaliyet gösteren şair, topluluğun çok çabuk dağılması nedeniyle bu grupta değil de Toplumsal Gerçekçiler içerisinde değerlendirilir.

Attilâ İlhan, kendisinden önce oluşturulmaya çalışılan tarzı ileriye taşıma noktasında yazdığı ilk şiirler edebiyat dünyasında ilgi uyandırır.

* Yrd. Doç. Dr., Dumlupınar Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi, e-posta: hadiyaman03@hotmail.com

“Şiirimizin gelişmesini durduran bir yozlaşma olarak gördüğü Garip şiirine kesinlikle karşıdır ve pek başarılı bulmasa da dönemin toplumcu/sosyalist şairlerini destekler. Şiiri Nâzım Hikmet’in getirdiği yerden alıp daha ileri, daha çağdaş boyutlara ulaştırmak istediğini, önemli konulara el atacağını düşündüren bir havası vardır. 1950’lerde Attilâ İlhan şiirinin büyük bir değişikliğe uğradığı, iyice özgünleştiği, toplumcu kaygılarla bireyci kaygıları iç içe işlediği görülür” (Gülendam, 2010: 237).

İlhan Toplumsal Gerçekçi şiiri yerli bir akım olarak değerlendirir. “Buradan bakıldı mı yüzde yüz ulusal eğilimdir. Türk toplumcu gerçekçiliği, ne Rusya’dakiyle, ne de başka bir ülkedekiyle benzer; özünü, gelişmesini, kapsamını artık gittikçe yoğunlaşan ulusal varlığından çıkarmaktadır” (İlhan, 1980: 258). Şairin Anadolu gerçeğini ele aldığı Barak Muslu Mezarlığı şiiri, Sisler Bulvarı isimli şiir kitabı içerisinde yer alır.

1. Muhteva

Şair, Anadolu insanının yaşadığı sıkıntıları bu şiirde dile getirir. Savaş, hastalık ve eşkıyaların sebep olduğu ölümler yalnızlığı anlatmak için seçilmiştir. Hastalık, kaza gibi nedenlerle ölen kişinin mezarı yaşadığı yere gömülmesine karşın; savaşta şehit olanların mezarları savaşın bulunduğu yerlerde kalır. XIX. Asırda Anadolu insanı savaşın kara yüzünü yakından hisseder. Hem kendi yaşadığı toprakları savunmak için hem de ülkenin sahip olduğu toprakları elde tutabilmek için sürekli savaşlara katılırlar.

“Attilâ İlhan, köy insanının hayatını aksettirmeye Barakmuslu Mezarlığı şiiriyle devam eder. Şiirde, Barakmuslu Köyü Mezarlığı, insanları ve zor şartlardaki hayatıyla gözler önüne serilir. Bir yönüyle Gâvurdağları’ndan Rivayet bölümünü hatırlatan bu şiirde, köy halkından “selamsız oğlu Bekir” ve onun çevresiyle tanışma imkânı buluruz. Mezarlık, “selamsız oğlu Bekir” ve çevresine mekân olmuştur. Bir bakıma mezarlık ile köy halkı bütünleşmiş durumdadır (Çelik, 2010a: 112).

Eser şehitlik ve ölüm düşüncesi üzerine kurulur. Ölümler acı verir ama bazı ölümler daha da acıdır. Şiirde ön plana çıkan vatan toprağında gömülmemek, mezarın yerinin belli olmaması ölüm acısını artıran unsurlar olarak ele alınır. Şair, Barak Muslu Mezarlığı’nda leitmotiv tekniğinden yararlanarak bu düşüncesini vurgular. Mezarlık ve onun getirdiği ölüm düşüncesini santimental bir ruh haliyle anlatır. Şiir, Anadolu’da yaşanan sıkıntıları ortaya koymak için yazılmış ideolojik bir şiirdir. Toplumun bilinçlendirilmesi, geçmişe dair yaşanan sıkıntılar gelecek nesillere aktarılır. Şairin epik bir edayla yazılan şiirde mistik düşünceden de yararlanır.

“Anadolu insanının savaşlar sonrası ölüsünü bu toprakta görmek arzusunu ifade eden Barakmuslu Mezarlığı şiiri çarpıcı bir söyleme sahiptir. Bu köyden selâmsız oğlu Bekir’in mezarlıkta baba ve dedesinin yatmadığını söylemesi ve artık bu doğduğu toprakta mezar istemesi acıklı olduğu kadar ölüm kültürü ve mezar ilişkisini de kucaklar. Bu cephesiyle şiir, toprağa sahiplenmek ve ölümler ilişkisini yan yana getirir” (Örgen, 2008: 167).

Manzum hikâye şeklinde kaleme alınan eserde bölümler halinde yaşanan olaylar anlatılır. Barakmuslu Mezarlığı’nda Ben Anlatıcı/Bekir tercih edilir. Bekir, sekiz kişilik akrabasının geçimini sağlamakla yükümlüdür. Toprakla geçimini sağlayan Bekir’in köydeki mezarlıkta babasının ve dedesinin mezarı yoktur. Çünkü onlar savaşta şehit düşmüşlerdir. Eserin ikinci bölümünde Bekir’in dedesinin ağzından olay nakledilir. Bekir’in dedesi 23 yaşında Dardanos¹’ta şehit düşer. Onun dedesi de Trablusgarp²’ta şehit düşmüştür. Bekir’in dedesi’nin kardeşi İsmail de Şipka’nın balkanları’nda ³şehit düşer. Türk şiirinde Balkanlardaki kayıpların yansımaları birçok şiirde kendisine yer bulur.⁴ Üçüncü bölümde Bekir’in babası Selamsız Duran Çavuş’un ağzından olaylar anlatılır. Üçüncü taburdayken seken bir kurşunla şehit düşmüştür. Anlatıcı, babasını Sakarya’da bir kavak ağacıyla özdeşleştirir. Onun da mezarı yoktur. Şair, dördüncü bölümde Barakmuslu Mezarlığı’nda yatanların ölüm nedenlerini anlatılır. Harami Yusuf, hapisnede ölen Şakir, dağda vurulan Kadir, aşkıdan ölen Hüsne gelin ve sıtmadan ölen Fadime’den bahseder. Anlatıcı’nın hem babası hem dedesi yabancı memleketlerde şehit düşer ve mezarları orada kalır. Bekir, kendi köyünde ölmek ister. Çünkü o sekiz kişiye bakmaktadır. Savaşta ölmek istemez. Eserde ‘Tecellî

¹ Anadolu’nun batı kapısını oluşturan Hellespontos’un (Çanakkale Boğazı) diğer bir adı da Dardanelles’tir. Diğer taraftan Dardanos’un ise Troya ve çevresinin kurucusu olan ve Semendirek adasından gelen, Zeus’un oğlu olduğu düşünülmektedir. Şeyma YILDIRIM, Eskiçağda Anadolu’nun Savaş Kapıları, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi Tarih Anabilim Dalı Eskiçağ Tarihi Bilim Dalı (2006).

² Trablusgarp bugün Libya’nın başkenti eski Osmanlı toprağıdır.

³ Şipka’nın Balkanları: 93 Harbi diye bilinen 1877-1878 Osmanlı- Rus Harbinin geçtiği Balkanlardaki bir geçit.

⁴ Balkanlardaki kayıpların Türk şiirindeki yansımaları için bkz. Dr. Mehmet Güneş, Rumeli’nin Kaybının Türk Şiirindeki Akisleri, Türk Bilig, 2011/21, s. 183-206; Ömer Çakır, Edebî Eserlerin Aynasında Balkan Savaşları ve İslâm, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 4 (2): 043-056; Halûk Harun Duman-Salih Koralp Güreşir, Yeni Türk Edebiyatı’nın Kaynakları: Savaş ve Edebiyat (1828-1911), Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 4 /1-I Winter 2009, s. 29-77.

Açısından Bakış' ön plandadır. Savaşlarda ölenlerin şehitlik mertebesine ulaşması İslam düşüncesinde vardır. Fakat anlatıcı farklı ülkelere ve mekânlara gömülen atalarının mezarının olmamasına hayıflanmaktadır. Ölüm için muhakkak bir sebep olacaktır. Hastalık, savaş, kaza gibi. Bu ölümlere de şair bir vesile olarak yaklaşır. Çünkü İslam düşüncesinde ölüm rihlettir. Yani göçtür. "Derviş gibi nerden gelip böyle nereye gittiniz" (İlhan, 2001: 20) ifadesi ile dünya yaşamının faniliğine atfı yapar. "ölümdür bekleriz hükmü dünya bir duruşmadır sürer/ ellerimizde yüreklerimiz vurulmuş kumrular gibi" (İlhan, 2000: 54).

Attilâ İlhan, bu şiirde birden fazla duygu ile seslenir. Bekir "ben bu köyde doğdum bu köyde ölmek isterim" (İlhan, 2001: 122) diyerek savaşlarda ölmek istemediğini ifade eder. "İki farklı duygu yoğunluğunu tek bir bedende ve ruhta yaşayan ve buna karşı gelemeyen insan, bu iki farklı kişilikten, daha doğrusu yaşamdan vazgeçemez, nasıl vazgeçeceğini bilemez. Çoğalmak ve azalmak fiilleriyle somutlaştırılan bu parçalanış, insanın yaşamak ve ölmek/yok olmak arasında kalışını ve belirsizlikler yumağında bocalayışını ifade eder" (Eliuz, 2001: 153).

Selamsızoğlu Bekir, atalarına ve akrabalarına hasret bir ömür sürer. Hastalık ve savaş neticesinde ölen yakınlarına hasret duyar. Bekir'in babasının ve dedesinin yaşadığı topraklarda mezarının bulunmaması onu ruhsal boşluğa düşürür. "Herkesin kökü toprakta bir ben köksüz gibiyim" (İlhan, 2001: 119) ifadesi onun içerisinde bulunduğu ruh dünyasını göstermesi açısından önemlidir. Bekir, köyündeki mezarda yatan kişilere acıma duygusu ile yaklaşır. Onların ölüm nedenleri Anadolu insanının sıkıntılarını göstermesi açısından önemlidir.

Barak Muslu Mezarlığı'nı anlatan şair, nesnel görüntü unsurlarından yaralanmakla birlikte tasvire yer vermez.

"nidiyim bu mezarda babam yok yalnız anam var
dedem yok bu mezarda fukara ninem yatar
söyleyin dağlar taşlar ben selâmsızoğlu bekir
iki gözüm iki ateş parçası iki taş parçası iki elim
yıkılası hânede sekiz boğaz avcuma bakar" (İlhan, 2001: 118).

'Telli kavak', 'değirmen', 'buğdaysız çavdarsız kara ekmeğe', 'söğüt dalları' ve 'mezar' nesnel görüntü unsurları olarak verilir.

Şair, şiirini imgelerden oluşturur. Poetikasının temelinde de imge ön plandadır. Şair, gece kavramını imge yoluyla ele alır. Yolların karanlık olmasını "karanlık tuttu yolları" (İlhan, 2001: 118) kavramı ile imgeleştirir. Geceye, insani bir özellik yükleyen şair, gecenin karanlığının fazla olmasını "gözün gönlün kararmış" (İlhan, 2001: 118) ifadesiyle imgesel hale getirir. Benzetmeden yaralanan şair, geceyi "Buğdaysız çavdarsız kara ekmeğe" (İlhan, 2001: 118) benzetir. İstialeden yaralanan şair, gecenin sessizliğini gecenin kalbinin durduğu şeklinde ifade ederek bu sessizliği "rüzgârı kesilmiş değirmen gibi" (İlhan, 2001: 118) kavramıyla imgeleştirir. "yıkılası hanede sekiz boğaz avcuma bakar" (İlhan, 2001: 118) imgesi şair anlatıcının içinde bulunduğu durumu göstermesi açısından özellikle seçilmiştir. Anlatıcının fakirliği ve bu fakirlikten bezmişliği 'yıkılası hane' imgesiyle verilir. "ben ne inim ne cinim ben bir garip âdemim" (İlhan, 2001: 118) kavramıyla ne ine ne cine benzediğini anlatır. Kendisini 'garip âdem' (İlhan, 2001: 118) ifadesiyle sıradan bir insan olduğunu anlatır. Bekir'in çektiği sıkıntılar vücudundaki belirtilerle anlatılmaya çalışılır. Bekir'in ağlamaklı gözleri iki ateş parçası- çalışmaktan taşlaşan elleri ise iki taş parçasına benzetilir. Şair, gecenin olmasını gece düşmesi imgesi ile anlatır. "gece düşer baraksız oğlu mezarlığı dirilir" (İlhan, 2001: 119). "herkesin kökü toprakta bir ben köksüz gibiyim" (İlhan, 2001: 119) diyen Bekir, tüm atalarının mezarlarının kendi topraklarında gömülmediğini anlatmak için köksüz olma imgesini kullanır. Gecenin parlaklığını ve canlılığını kaybetmesini "şavkın yok ateşin yok gözün gönlün kararmış tadın tuzun kalmamış" (İlhan, 2001: 119) ifadeleriyle imgesel bir anlatıma çevirir. Şair, savaşlarda yaşanan dehşeti göstermek için topların insanların öldürmesini "topların ölüm tükürmesi" (İlhan, 2001: 120) imgesiyle verir. Göklerden düşen mermileri ve bombaların vahşetini "göklerin veremli gibi öksürdüğünü" (İlhan, 2001: 120) imgesiyle anlatır. Anlatıcının "yüreğimde bir yılan çöreklenmiş yatar" (İlhan, 2001: 122) ifadesinde her an sokmaya hazır bir yılan vardır. Her an kanamaya hazır bir yara vardır. Yürekte çöreklenen acılar kıvrılıp yatan bir yılan benzer. Toprak somut bir varlık olarak baba simgesi ile özdeşleştirilerek simge halinde verilir.

"ben kendimi toprak bilirim toprak beni baba bilir
benim köyümde avrat bile toprak gibi sevilir" (İlhan, 2001: 118).

Şair, daha önce ölen insanlarla diyalog kurar. Onların nasıl öldüklerini istifham sanatından ve seslenme sanatından(nida) yararlanarak açıklar.

"sen harami Yusuf her yanağında bir çiçek açmış
sen hasretlik Şâkir mapuslardan ölen Şâkir
evladım kadir! nasıldı o seni dağda mı vurdular" (İlhan, 2001: 119).

İlhan'ın Barak Muslu Mezarlığı ile Mehmet Akif'in Çanakkale şiiri, içerik ve şekil bakımından örtüşür.

"İki gözümle gördüm topların ölüm tükürdüğünü

Tövbeler olsun göklerin veremli gibi öksürdüğünü" (İlhan, 2001: 120) ifadesi Mehmet Âkif'in şiiriyle içerik ve eda bakımından örtüşmektedir.

Yerin altında cehennem gibi binlerce lâğam,

Atılan her lâğamın yaktığı: Yüzlerce adam.

Ölüm indirmede gökler, ölü püskürmede yer;

O ne müdhiş tipidir: Savrulur enkâz-ı beşer...

Kafa, göz, gövde, bacak, kol, çene, parmak, el, ayak,

Boşanır sırtlara vâdilere, sağnak sağnak.

Saçıyor zırha bürünmüş de o nâmerd eller,

Yıldırım yayılımı tûfanlar, alevden seller.

Veriyor yangını, durmuş da açık sînelere,

Sürü hâlinde gezerken sayısız tayyâre.

Top tüfekten daha sık, gülle yağan mermiler " (Ersoy, 2007: 826-828).

2. Şekil

Batılılaşma Dönemi Türk edebiyatında yeni şekil arayışları kafiye, vezin, durak ve mısra düzenini değiştiren bir anlayışla yeni bir şekil üretir. Bu şekiller düzenli veya düzensiz olabilir. Genel isimlendirme olarak serbest nazım şekilleri kavramı ile karşılanırsa da bu yapının kendi içinde bir düzeni vardır. "Eşit Düzenli, Karışık Düzenli, Serbest Müstezat ve Tamamen Serbest gibi sınıflandırmalar vardır " (Çetin, 2009: 158-160). Şiir hacim bakımından uzun bir şiirdir olup beş sayfa sürer. 1. Bent 5 mısra, 2. bent 5 mısra, 3. bent 11 mısra, 4. bent 11 mısra, 5. bent 10, 6. Bent 14 mısra, 7. Tek mısra ve sonrasında kırık mısra olarak tek mısra yer alır. 8. bent 4 mısra yine kırık mısra ek olarak yer alır. 9. bent 4 mısra yine ek olarak kırık mısra yer alır. 10. bent tek mısra. 11. bent 10 mısra, 12. bent 9 mısradır. Bu mısralardan hareketle şiir tamamen serbest tarzda yazılmış bir şiirdir.

3. Dil ve Üslûp

3.1. Dil

Mısra başında büyük harf kullanmaz hatta şiirin içinde bile kullanmaz ama özel eklerden sonra gelen ekleri ayırır. Şiir üslûbu çok değişiktir. Kendinden sonra gelecek şairleri de etkiler. Sakarya'da derken "da" yı ayırır. Ama Sakarya özel ismi küçük harflerle yazar. Uzun ünlülere yer verir. İlhan özellikle imla ve noktalamaya dikkat etmez. Kendine ait bir üslûp geliştirir. Onun şiirinde büyük harf yer almaz. Bu şiirde de bunu gözlemliyoruz. Şair, konuşma dilinin imkânlarından yararlanmış. İstifham sanatından yaralanan şair, soruya kendisi cevaplar arar.

"Kuş uçmaz kervan geçmez karanlık tuttu yolları

gözüm gönlün kararmış sen nasıl gecesi ey gidi

Buğdaysız çavdarsız kara ekmeğe benzersin

yıldızların hani yıldızların çiçeklerin neredeler

kalbin neden durmuş rüzgarı kesilmiş değirmen gibi" (İlhan, 2001: 118).

Şair, hitaptan yararlanır. Karşısında bir topluluğa seslenen bir eda vardır. Köyünde ölenlerden model olarak seçtiği isimleri ve neden öldüklerini hitabetten yararlanarak ifade eder.

"sen harami Yusuf her yanağında bir çiçek açmış

sen hasretlik şâkir mapuslarda ölen şâkir

evlâdım kadir! nasıldı o seni dağda mı vurdular

ya hüsne gelin yar yoluna serden geçmiş

fâdime'm sıtmalar girdi kanına fâdime'm" (İlhan, 2001: 119).

Devrik cümlelerden yararlanan şair anlamı genelde tek mısrada tamamlar.

"nideyim bu mezarda babam yok yalnız anam var

dedem yok bu mezarda fukara ninem yatar

söyleyin dağlar taşlar ben selamsızoğlu bekir

iki güzüm iki ateş parçası iki taş parçası iki elim

yıkılası hanede sekiz boğaz avucuma bakar" (İlhan, 2001: 118).

Dil de tasarruf yollarını da kullanan şair konuşma dilinin imkânlarını da şiirin anlatımına katar. Ne edeyim yerine "nideyim" (İlhan, 2001: 118) ifadesini kullanır.

3.2. Üslûp

Şair, bu şiirde birden fazla üslûp kullanmıştır. Hiciv üslûbundan yaralanan şair, yaşadığı mekânı,

Anadolu'nun yaşadığı sıkıntıları anlatıcının ağzından hicveder.

“kuş uçmaz kervan geçmez karanlık tuttu yolları
gözün gönlün kararmış sen nasıl gecesin ey gidi
ben ne inim ne cinim ben bir garip ademim
barak muslu köyünden selamsız oğlu bekir
yıkılası hanede sekiz boğaz altıma bakar
ben kendimi toprak bilirim toprak beni baba bilir
benim köyümde avrat bile toprak gibi sevilir
ben ne inim ne cinim ben bir garip ademim” (İlhan, 2001: 118).

Şair, 'Hitabet Üslûbu'ndan da yararlanır. Cansız bir varlık olan geceye seslenen şair karanlığın, yaşadığı köyü ve ailesine etkisini Bekir'in dilinden yansıtır.

“Kuş uçmaz kervan geçmez karanlık tuttu yolları
gözün gönlün kararmış sen nasıl gecesin ey gidi” (İlhan, 2001: 118).

Yakarış üslûbunu da kullanan şair Anadolu insanının bitmeyen çilesi savaşları anlatır. Bekir'in yalvarışı maksadı ise kendi yaşadığı köyün mezarlığına gömülmektir.

“ben ne inim ne cinim, selâmsız oğlu bekir'im
yâd elde ölmek istemem, dedem gibi babam gibi
iki elim kızıl kanda, sekiz boğaz altıma bakar
ağlar mı şipka'nın balkanları, ben ağlarım
babam duran çavuş'tan kavak ağacından dilerim
telli kavak, amanın telli kavak derdime bir çâre
yüreğimde bir yılan çöreklenmiş yatar
barakmuslu köyündenim, selâmsız oğlu bekir'im
ben bu köyde doğmuşum, bu köyde ölmek isterim” (İlhan, 2001: 122).

4. Ahenk

Attilâ İlhan şiirde mısra içinde ünsüz ahengine başvurmuştur. Aynı mısradaki sıralama tekniği ile ünsüz harfler ardı ardına belli bir düzen içerisinde sıralanır. “Kuş uçmaz kervan geçmez karanlık tuttu yolları” (İlhan, 2001: 118) mısrasında 'k'ler kelime başında üç kez tekrarlanır. 'ç' harfi ise kelime ortasında iki kelimedeki tekrarlanır. “Gözün gönlün kararmış sen nasıl gecesin ey gidi” (İlhan, 2001: 118) mısrasında ise 'g'ler ise yine kelime başında dört kez tekrarlanır.

“yıldızların hani yıldızların çiçeklerin neredeler
kalbin neden durmuş rüzgarı kesilmiş değirmenler gibi
suya indi çakallar suya indi söğüt dalları
barak muslu mezarlığı kımıldanır için için
barak muslu mezarlığı'nda seyran seyran ölümler” (İlhan, 2001: 118) şiirin bu bölümünde ise ahenk

“l” sesi ile verilir.

“ben ne inim ne cinim ben bir garip âdemim
barakmuslu köyünden selâmsız oğlu bekir
yıkılası hânede sekiz boğaz avucuma bakar
ben kendimi toprak bilirim toprak beni baba bilir
benim köyümde avrat bile toprak gibi sevilir
ben ne inim ne cinim ben bir garib âdemim” (İlhan, 2001:118) bu bölümde ahenk b sesi ile verilir.

“nidiyim bu mezarda babam yok yalnız anam var
dedem yok bu mezarda fukara ninem yatar
söyleyin dağlar taşlar ben selâmsızoğlu bekir
iki güzüm iki ateş parçası iki taş parçası iki elim
yıkılası hânede sekiz boğaz altıma bakar” (İlhan, 2001: 118) n ve ç sesleri ahengi sağlar.

“gece düşer baraksız oğlu mezarlığı dirilir
barakmuslu mezarlığında seyran seyran ölümler
bir giden bir daha dönmez gitti gider
sen harami Yusuf her yanağında bir çiçek açmış
sen hasretlik şâkir mapuslardan ölen şâkir” (İlhan, 2001: 119) ş ve s sesi ile sağlanır.

“barakmuslu mezarlığı cümledenize mekân oldu
barakmuslu mezarlığı'nda koyun koyuna girdiler
bir giden bir daha dönmez gitti gider” (İlhan, 2001: 119) b sesi ile ahenk sağlanır.
Son bölümde ise s, ş ve k sesleri iler ahenk sağlanır.

Şair, ünlü ahengini kelime içinde oluşturur.

“Kuş uçmaz kervan geçmez karanlık tuttu yolları

gözüm gönlün kararmış sen nasıl gecesin ey gidi” (İlhan, 2001: 118).

İnce ünlüyle başlayan kelime yine ince ünlüyle devam eder. Kalın ünlüyle başlayan kalın ünlüyle ya da hangi ünlüyle başlamışsa onunla devam eder. Kısacası şair ünlü ahenginden yararlanmışır. Şiirin tamamında a ve e sesleri sürekli tekrarlanarak ahenk oluşturmuştur.

“l “ve “r “ile yarım uyak, “an” lar ve “ür-” tam kafiye oluşturur. “ları” “dügünü” ve “lerim”ler redif’ tir.

Mısra başı kelimeler mısra ortasında tekrar edilir. “suya indi çakallar suya indi söğüt dalları” (İlhan, 2001: 118), “yıldızların hani yıldızların çiçeklerin neredeler” (İlhan, 2001: 118). Mısra başı kelimenin alt mısranın ilk kelimesinde tekrar edilir. “sen harami yusuf her yanağında bir çiçek açmış /sen hasretli şâkir mapuslarda ölen şâkir” (İlhan, 2001: 119)Bağlaç tekrarına yer verilir. “hem babam hem dedem yâdelerde kurban oldu” (İlhan, 2001: 119),“bir giden bir daha dönmez gitti gider” (İlhan, 2001: 119).

İkilemeler “barakmuslu mezarlığı kımlıdanır için için” (İlhan, 2001: 118), “barakmuslu mezarlığında seyran seyran ölüler” (İlhan, 2001: 119). İfade tekrarına yer verilir. “iki güzüm iki ateş parçası iki taş parçası iki elim” (İlhan, 2001: 118), “fâdime’ m sıtmalar girdi kanına fâdime’ m” (İlhan, 2001: 119).

Nakaratlara yer verilir. “bir giden bir daha dönmez gitti gider” (İlhan, 2001: 119) mısraı bent içinde bir kez bent sonlarında iki kez tekrarlanır. “Gözün gönlün kararmış sen nasıl gecesin hey gidi” (İlhan, 2001: 118) bent içinde hem bent sonunda tekrarlanır. Bent başlarında, “kuş uçmaz kervan geçmez karanlık tuttu yolları, gözün gönlün kararmış sen nasıl gecesin ey gidi” (İlhan, 2001: 118). Birinci bendin başında ve sonunda başında tekrarlanır. Şiir İçinde, “ben ne inim ne cinim ben bir garip âdemim” (İlhan, 2001: 118) ifadesi üç ve sekizinci mısralarda tekrarlanır. “ben ne inim ne cinim selâmsız oğlu bekir’im” (İlhan, 2001: 119) ifadesi farklı bentlerde tekrarlanır. “ben ne inim ne cinim siz kimsiniz kimsiniz” (İlhan, 2001: 122) ifadesinde zamirler soru yoluyla tekrar edilir.

“ben sakarya’ da bir kavak ağacıyım yel eser inlerim

sakarya ıgranıp gider ben sakarya’ yı beklerim

selâmsız duran çavuş barakmuslu’ dan

ah başıma gelenler yapraklarım gözlerim

ben sakarya’ da bir kavak ağacıyım, yel eser inlerim” (İlhan, 2001: 121).

SONUÇ

Türk edebiyatında Marksizmden etkilenen toplumsal gerçekçilerin zirve şahsiyetlerinden olan Attilâ İlhan, Türk edebiyatının geleneksel toplumsal yapısını ve halk kültürünü ele alır. Yaşadığı dünyanın problemlerine uzak kalmayan şair, toplumun problemlerini şiirinde ele alır. Bu ele alış sadece fikrî anlamda olmayıp şekil anlamında da toplumun anlam dünyasına uygun şiirler yazar. Türk edebiyatında kuralsız kuralı getiren şair, “Barak Muslu” şiirinde Anadolu’nun savaşa bakışını anlatır. Manzum bir hikâye şeklinde ele aldığı şiirde savaşıyorlardan yorulan Anadolu halkının yalvarırcasına feryadını dile getirir. Şair, yaşadığı toplumun sesine kulak verir. Şiirde ölüm iki açıdan ele alınır. Birincisi çoğu faninin maruz kaldığı ölümler diğeri ise savaş meydanlarında kalan ölümler. Şair, köken kavramının en önemlilerinden birini yaşanan yerdeki mezarlıktan hareketle anlatır. Ataların mezarı yaşanan yerde değilse o kişinin mekânı anlamlandırma çabası içerisine gireceği düşüncesi hâkimdir.

KAYNAKÇA

- ÇAKIR, Ömer (2013). “Edebi Eserlerin Aynasında Balkan Savaşları ve İslâm”, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S. 4. 2, s.43-56.
- ÇELİK, Yakup (2010b). “1940 Kuşağı Toplumcu Şairleri ve Halk Şiiri”, Millî Folklor, S. 87, s.78-83.
- ÇELİK, Yakup (2010a). “Duvar’ dan Kimi Sevsem Sensin’e Attilâ İlhan Şiiri”, Attilâ İlhan, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- ÇETİN, Nurullah (2009). Şiir Çözümleme Yöntemi, Ankara: Öncü Kitabevi.
- DUMAN, Halûk Harun -Salih Koralp Güreşir (2009). “Yeni Türk Edebiyatı’nın Kaynakları: Savaş ve Edebiyat (1828-1911)”, Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 4 /1-1 Winter, s. 29-77.
- ELİUZ, Ülkü (2001). Attilâ İlhan’ın Şiirlerinde Postmodernist Söylemin İki Yüzü, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, S.1, s.151-162.
- ERSOY, Mehmet Âkif (2007). (Safahat, Yay. Haz. A.Vahap Akbaş), İstanbul: Beyan Yayınları.
- GÜLENDAM, Ramazan (2010). Siyaseti Şiirde Yaşamak: Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Sosyalist Şiir, Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 5/2 Spring, s.212-280.
- GÜNEŞ, Mehmet (2011). “Rumeli’nin Kaybının Türk Şiirindeki Akisleri”, Türk Bilig, S.21, s. 183-206.
- İLHAN, Attilâ (1980). Hangi Sol, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- İLHAN, Attilâ (2000). Tutuklunun Günlüğü, Ankara: Bilgi Yayınevi:
- İLHAN, Attilâ (2001). Bütün Şiirleri 2 (Sisler Bulvarı), Ankara: Bilgi Yayınevi.
- ÖRGEN, Ertan (2008). “1940 Sonrası Türk Şiirinde Ölüm” Tübar-XXIV-Güz, s.159-175.
- YILDIRIM, Şeyma (2006). Eskiçağda Anadolu’nun Savaş Kapıları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi Tarih Anabilim Dalı Eskiçağ Tarihi Bilim Dalı.

